

Ārējās ekonomiskās darbības loģistika

4.1. Starptautisko tirdzniecības darījumu jēdziens.

Darījumu klasifikācija

Ārējās jeb starpautiskās tirdzniecības darījuma jēdziens

Ārējas tirdzniecības darījums ir mantiskas attiecības, uz kuru pamata par atlīdzību, kas var būt jebkurā formā ir notikusi vai notiks mantisko saistību vai citu tiesību nodošana starp personām, kuras atrodas dažādu valstu teritorijās.

Ārējās tirdzniecības darījums ir civiltiesisks darījums, kuram ir specifiskas pazīmes.

Ārējās jeb starpautiskās tirdzniecības darījuma jēdziens

Galvenie starptautiskās tirdzniecības darījumu **juridiskie aspekti** ir fiksēti ANO Konvencijā par starptautiskajiem preču pārdošanas līgumiem (Vīnes konvencija 1980), Hāgas Konvencija par tiesību aktiem, kas piemērojami starptautiskajiem preču pārdošanas līgumiem (1935).

Starptautiskās tirdzniecības darījumu var veikt pārdošanas līguma (līguma) vai pasūtījuma veidā. Tas paredz darījuma subjekta un objekta klātbūtni.

Ārējās jeb starpautiskās tirdzniecības darījumi

Subjekti var būt: valsts, uzņēmumi un privātpersonas; objekti - produkti (produkti), pakalpojumi, rūpnieciskās un zinātniski tehniskās sadarbības rezultāti.

Objekti nosaka starptautiskās tirdzniecības darījumu veidu. Ir starptautiskās tirdzniecības darījumi, kas saistīti ar produkcijas (produktu) pārdošanu materiālā veidā, un darījumi, kas saistīti ar preču aprites organizēšanu.

Ārējās jeb starpautiskās tirdzniecības darījuma jēdziens

Starptautiskās tirdzniecības darījums ir līgums (līgums) starp divām vai vairākām pusēm, kas atrodas dažādās valstīs, par noteikta daudzuma noteiktas kvalitātes preču (produktu) piegādi vai pakalpojumu sniegšanu saskaņā ar nosacījumiem, par kuriem puses vienojušās.

Līguma starptautisko raksturu nosaka līguma subjekti, kas atrodas dažādās valstīs.

Ārējās tirdzniecības operāciju veidi

Ārējās ekonomiskās darbības īstenošana ietver dažādu operāciju veikšanu, kas sadalītas pamata un atbalsta.

Ārējās tirdzniecības operāciju veidi :

- Eksports
- Imports
- Preču apmaiņas (barters)
- Tirdzniecības starpniecība
  - tālākpārdošana
  - komisija
  - aģenta
  - brokera

Ārējās tirdzniecības operāciju veidi

Pamata operācijas:

- Komerceksports, imports
- Zinātniski-tehnisko zināšanu apmaiņa (patenti, licences utml.)
- Konsultāciju sniegšanā informatikas un vadības jautājumos
- Noma
- Līzings
- Pārējie darījumi

Atbalsta operācijas:

- Starptautiskie pārvadājumi
  - Kravu apdrošināšana
  - Kravu uzglabāšana starptautisko pārvadājumu procesā
  - Starptautiskie norēķini
  - Pārējie darījumi
-

Ārējā ekonomiskā darbība

Ārējā ekonomiskajā darbībā centrālo vietu ieņem līgumu veidā noformēti pirkšanas un pārdošanas darījumi. Svarīgs punkts līguma sagatavošanā ir **piegādes pamatnosacījumu definēšana**.

Tie nosaka pušu (pārdevēja un pircēja) pienākumus un izmaksas par preču pārvadāšanu, apdrošināšanu tranzītā, muitošanu un nosaka preču nejaušas nozaudēšanas vai bojājuma riska pārejas brīdi no pārdevēja uz pircējs, preču nodošana no pārdevēja pircējam un īpašumtiesību pāreja uz precī no pārdevēja pircējam.

Ārējā ekonomiskā darbība

Starp partneriem pastāv arī starptautiskas nomas attiecības, kas ļauj to dalībniekiem saņemt ekonomiskās priekšrocības salīdzinājumā ar preču (produktu) iegādi uz kredīta:

ražotājiem - papildu iespēja realizēt produkciju (produkciju) vietējā un ārvalstu tirgos,

patērētājiem - iespēja modernizēt aprīkojumu (īpašumu) bez vienreizējas ievērojamu finanšu līdzekļu mobilizācija tā iegādei.

Ārējā ekonomiskā darbība

Normatīvajos dokumentos ir **trīs līzinga veidi**:

- ilgtermiņa (finanšu līzings),
- vidēja termiņa un īstermiņa (operatīvais līzings).

Līzinga līgumiem ir pazīmes, kas tos atšķir no parastajiem nomas un pārdošanas līgumiem. Šajā gadījumā **tiek precizēts**:

- līzinga preces (iekārtas) tehniskais stāvoklis, jo tas ietekmē maksājumu apjomu;
  - nomas (līzinga) termiņš ir noteikts;
  - līzinga devējs - līzinga kompānija - apņemas informēt līzinga ņēmēju par modernāku produktu (iekārtu) parādīšanos un piegādāt tos, bet pārrunājot līgumu;
  - nomnieks var līgumā (līgumā) iekļaut tiesības izpirkt preci (iekārtu)
-

Ārējā ekonomiskā darbība

Starptautiskā tirdzniecība aptver pārdošanu, t.i. atļauja fiziskām vai juridiskām personām (licenci devējiem) nodot savas tiesības izmantot **izgudrojumu**, rūpniecisko dizainu un preču zīmi citām fiziskām vai juridiskām personām (licenču devējiem).

Izgudrojumi ir tehniski risinājumi, kam piemīt ievērojams jaunums, oriģinalitāte un ražošanas lietderība. Izgudrojumu īpašuma aizsardzību veic patenti - oficiāli dokumenti, kas apmierina izgudrotāja tiesības uz noteiktu laiku piederēt, lietot un rīkoties ar izgudrojumu noteiktā teritorijā.

Patentu valde - <https://www.lrpv.gov.lv/lv>

Ārējā ekonomiskā darbība

Licenču eksports un imports tiek veikts, slēdzot licences līgumus, līgumus, vienošanās. Starptautiskajā tirdzniecībā ir trīs veidu licences līgumi.

Vienkāršs licences līgums neierobežo licenciātu tiesības pārdot līdzīgas vienkāršas licences citiem licenciātiem, patstāvīgi ražot produktus (produktus), izmantojot vienus un tos pašus izgudrojumus un zinātību, kā arī pārdot tos tajā pašā teritorijā.

Saskaņā ar **ekskluzīvu licences** līgumu licenciāts iegūst monopoltiesības to izmantot, ieskaitot tālākpārdošanu citām personām un organizācijām, nolīgtajā teritorijā. Licenciātam tiek liegtas tiesības pārdot līdzīgu licenci līguma darbības teritorijā citām personām un organizācijām, kā arī ražot un pārdot produktus (produkciju) šajā teritorijā, izmantojot izgudrojumus un zinātību, kas ir licences priekšmets.

Pilnas licences pārdošana praktiski nozīmē patenta pārdošanu, kā rezultātā licenciāts pilnībā un uz nenoteiktu laiku zaudē tiesības uz izgudrojumu.

Licences cenas noteikšana

Visizplatītākie veidi, kā noteikt licences cenas, ir:

- par licenciāta izmaksām par izgudrojuma vai zinātības izstrādi līdz stadijai, kurā tie tiek piedāvāti pārdošanai;
  - attīstītājam minimālā pieļaujamā cena, zem kuras pārdošana nav piemērota;
  - Pircēja izmaksu aplēse par alternatīviem risinājumiem, lai sasniegtu tādus pašus rezultātus, kādus var iegūt, izmantojot licenci;
  - iepriekš noslēgtu līdzīgu izgudrojumu un zinātības licences līgumu precedenti.
-

Ārējā ekonomiskā darbība

Starptautiskā **inženierzinātņu un konsultāciju pakalpojumu tirdzniecība** ir īpaši attīstījusies zinātniskās un tehnoloģiskās revolūcijas rezultātā, kas veicināja kapitāla koncentrāciju inženiertehnisko darbību jomā. Inženiertehniskās darbības var iedalīt projektēšanā un konsultēšanā, līgumu slēgšanā un vadībā.

Ārējā ekonomiskā darbība

Projektēšanas un konsultāciju darbība ir priekšizpētes pasūtījumu izpilde un jaunu nozaru attīstības, industriālo objektu būvniecības vai rekonstrukcijas iespējamības pamatošana. Inženierfirmas veic pasūtījumus projektu izstrādei; sagatavot tehniskos nosacījumus starptautiskiem konkursiem par komplekso iekārtu iegādi un objektu būvniecību; klientu konsultēšana piegādātāju izvēlē; pārstāvēt klientu intereses konkrētu saistību izpildes procesā, veikt aktuālo darbu kontroli un gatavo objektu pieņemšanu.

Ārējā ekonomiskā darbība

Inženierfirmu līgumslēdzēju darbība izpaužas apstākļi, ka tie uzņemas ģenerālpiegādātāju un ģenerāluzņēmēju lomu pilna aprīkojuma piegādē un objektu celtniecībā. Inženieru firmas neražo iekārtas, materiālus un neveic celtniecības un montāžas darbus, bet savā vārdā slēdz līgumus ar pasūtītājiem par industriālo objektu būvniecību. Kā ģenerāluzņēmēji šīs firmas izstrādā projektus un iesaista tajos būvniecības un uzstādīšanas apakšuzņēmējus, vienlaikus pilnībā atbildot par visu saistību izpildi, kas izriet no līgumiem ar klientiem.

Ārējā ekonomiskā darbība

Inženierfirmas vadības darbība ir sniegt pakalpojumus ražošanas struktūras organizēšanai un uzņēmuma administratīvajai vadībai, pamatojoties uz labāko praksi šajā ražošanas jomā. Tā ietver uz mārketinga pētījumiem balstītu produktu (produktu) ražošanas plānošanas principu izstrādi; vadības struktūras optimizācija, uzskaites un atskaites organizēšana; produktu (produktu) nodrošināšana un kvalitātes kontrole.

Starptautiskās tirdzniecības praksē tiek izmantotas **divas galvenās komercdarījumu metodes**: tiešās un netiešās.

- **Tiešā metode** ietver tiešu saikņu nodibināšanu starp ražotāju (piegādātāju) un galapatērētāju, proti: preču (produktu) piegādi tieši galapatērētājam, tieša neatkarīga ražotāja produktu (produktu) iegādi, pamatojoties uz par pārdošanas līgumu.
  - **Netiešā metode** ietver preču (produktu) pirkšanu un pārdošanu, izmantojot tirdzniecības un starpniecības saikni, pamatojoties uz īpaša līguma (līguma) noslēgšanu ar tālākpārdevēju, kas paredz, ka pēdējais pilda noteiktas saistības saistībā ar pārdošanu. no pārdevēja precēm (produktiem).
-

Ārējās jeb starpautiskās tirdzniecības darījuma jēdziens

Ārējās tirdzniecība neizpaužās tikai kā starptautiskais pirkums-pārdevums. Jārunā par dažāda veida starptautiskajām komerciālajām attiecībām t.sk. starptautiskie pārvadājumi, norēķini, noma, darbuzņēmums u.c.

Ārējās tirdzniecības formas un metodes:

- Iekšējā, ārējā un tranzīta. Ārējā tirdzniecība vērsta uz starpniecību starp iekšzemes ražotājiem un ārzemju patērētājiem vai otrādi, vai arī kā tranzīta tirdzniecība starp ārzemju patērētājiem un ārzemju ražotājiem.
  - Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība;
  - Tirdzniecība uz sava rēķina un uz sveša rēķina (komisionārs);
  - Sauzemes un jūras tirdzniecība;
  - Birža, izsole, gadatirgus.
-

Ārējās jeb starpautiskās tirdzniecības darījumi

Ārējās tirdzniecības darījuma (starptautiskā pirkuma-pārdevuma) tiesiskais regulējums

- Pušu griba.
  - Nacionālie tiesību akti.
  - 1980.gada ANO Konvencija par starptautiskajiem preču pirkuma-pārdevuma līgumiem.
  - 1994.gada UNIDROIT starptautisko komerclīgumu principi.
  - Paražas (Incoterms).
-

Ārējās jeb starpautiskās tirdzniecības darījumi

Ārējās tirdzniecības darījumu noslēgšanas kārtība

Darījuma noslēgšanas etapi:

- izpēte un sagatavošana;
- līguma sastādīšana un noslēgšana;
- līguma izpildīšana.

Ārējās jeb starpautiskās tirdzniecības darījumi

Pirmskontrakta darbs

Oferte ir vienai vai vairākām konkrētām personām adresēts priekšlikums slēgt līgumu, ja tas ir pietiekami noteikts un tajā ir izteikta oferenta apņemšanās tikt saistītam akcepta gadījumā. (1980.gada ANO Konvencijas par starptautiskā preču pirkuma-pārdevuma līgumiem redakcija).

Ofertes veidi:

- Aktīvās un pasīvās;
- Atsaucamās un neatsaucamās;

Atsaucamās – priekšlikums, kuru var atsaukt un kas neuzliek pienākumu oferentam uzņemties saistības slēgt līgumu. Atsaucamo oferti var saistīt ar publisko piedāvājumu jeb piedāvājumu nenoteiktam personu lokam.

Neatsaucamās - satur oferenta nodomu būt saistītam ar ofertes priekšlikumu, gadījumā, ja priekšlikumu pieņem.

Ārējās jeb starpautiskās tirdzniecības darījumi

Pirmskontrakta darbs

3) Cietās un brīvās.

Oferte zaudē spēku:

- 1) ja tā ir atsaukta pirms adresāts to saņēmis;
- 2) noraidīta;
- 3) ir notecējis termiņš un nav saņemta atbilde.

Ofertes būtiskās pazīmes ir :

- 1) priekšlikuma adresāts ir konkrētas personas,
  - 2) priekšlikums ir noteikts un satur līguma noslēgšanai nepieciešamo minimumu,
  - 3) priekšlikums izsaka oferenta nolūku un vēlēšanos saistīties darījumā.
-

Ārējās jeb starpautiskās tirdzniecības darījumi

Nodomu protokolam pamatu veido no darījuma pusēm neatkarīgi apstākļi, kas rada šķēršļus tūlītējai līguma noslēgšanai. Tie var būt :

- trešo personu tiesības,;
  - nepieciešamība izpētīt tirgu;
  - garantijas apkalpošanas problēmas;
  - valsts prasības standartu, sabiedrības drošības jomā u.c.
-

Ārējās jeb starpautiskās tirdzniecības darījumi

Akcepts ir piekrišana noslēgt līgumu atbilstoši otras puses piedāvājumā (ofertē) izvirzītajiem noteikumiem.

Akcepts stājas spēkā, kad to ir saņēmis adresāts.

Sniedzot akceptu nedrīkst būt mainīti būtiski noteikumi (preču cena, maksājumi, preču kvalitāte un daudzums, piegādes vieta un laiks, vienas līgumslēdzējas puses atbildība pret otru pusi).

Atbilde uz oferti, kuras mērķis ir būt par akceptu, bet kura satur ierobežojumus ofertē ir pretoferte.

- Ofertes forma – mutiski, rakstiski, ar konkludentām darbībām.
  - Akcepta forma- mutiski, rakstiski, ar konkludentām darbībām.
-

Jautājumi?

Paldies par uzmanību

